

Firbladet

Årgang 19 – nr 3 – 2006

ISSN 0804 - 2403

Utgitt av Norsk Botanisk Forening,
Østlandsavdelingen

Innhold:

Redaksjonelt	side 2
Møteprogram høsten 2006	side 3
Strandplanter innerst i Bunnefjorden – aller innerst i Oslofjorden	side 4
Solblom i Østmarka	side 7
Exit Oslos ferskenbusk	side 8
Dvergtistelen på Ulvøya – i bedre form enn på lenge	side 10

• Redaksjonelt

Sommeren 2006 vil nok – av oss østlendinger – bli husket som en av de varmeste og tørreste på svært mange år. I hvert fall i juli. På sensommeren kom det rikelig med regn, så bladene på trærne beholdt likevel grønnfargen lenge. Ja, det er først nå i begynnelsen av september at løvet begynner å innta den gule fargen. Dagene blir stadig kortere, så vi må nok innse at høsten faktisk er på vei. Så da er det vel igjen tid for minner og tilbakeblikk på sommerens botaniske opplevelser...

En av våre store høydepunkter denne sommeren, var da styreformann Bjørn Smevold tok oss med til Malmøya for å kikke på marisko. Og vi fant noen riktig flotte eksemplarer av arten! De ble naturligvis behørig digitalisert.

I denne utgaven av Firbladet presenterer vi høstens møteprogram. Hele fire møter skal det bli – og det er dobbelt så mange som i fjor høst! Se neste side.

Anders Often og Øystein Ruden driver stadig og lusker rundt i bortgjemte bukter og viker i hjemkommunen Ås. Denne gangen handler det om strandplanter innerst i Bunnefjorden, side 4.

Randi Werner har funnet solblom i Østmarka. Det forteller hun om på side 7. Hun har også vært på sin faste tur og besøkt dverg-tistelen på Ulvøya, og i år var den visst flottere enn på mange år, sier hun; se side 10.

Fra tid til annen dukker det opp eksotiske planter på de merkeligste steder. Anders Often og Tore Berg beretter om ferskenbusken på Grønland, som nå dessverre er en saga blott. Sannsynligvis har den overlevd i fem år, men nå havner den som belegg på Botanisk museum.

Så takk til alle våre bidragsytere! Til dere – og ellers alle andre som måtte ha noen ord på lur – send dem til oss, så kommer de på trykk...

For de av dere som er i besittelse av en datamaskin med tilgang til Internett (og det er vel etter hvert en del), så vil vi igjen minne om nettadressen www.nbf-ostland.no.

Så håper vi at mange finner veien til Blindern på onsdagsmøtene utover høsten. Og nyt resten av sensommeren!

Ansvarlige redaktører:
Per Madsen – 932 11 946
Dag Viggo Nilsen – 932 43 910

firbladet@floranor.net

• **Norsk Botanisk Forening – ØLA: Møteprogram høsten 2006**

Onsdag 27. september

Klaus Høiland:

«Flora og vegetasjon på Finse – et botanisk møtested»

Onsdag 25. oktober

Kristina Bjureke:

«Arter som blir borte og kommer igjen. Om landskapspleie med eksempler fra øyer i Oslofjorden»

Onsdag 15. november

Rebecca Chance:

«Forvillede eksotiske planter, spennende innslag eller lurende farer?»

Onsdag 6. desember (julemøte)

«Medlemmenes bilder fra 2006»

~ ~ ~

Alle møtene begynner kl 18.30.

Sted: rom 2416 i Kristine Bonnevis hus
(Biologibygningen), Blindern, Blindernveien 31

Velkommen!

~ ~ ~

• **Strandplanter innerst i
Bunnefjorden – aller
innerst i Oslofjorden**

Anders Often¹ & Øystein Ruden²

¹Anders Often, Måtrostveien 11,
1430 Ås. E-post: anders.ofthen@nina.no.
²Øystein Ruden, Grusveien 12a, 1430 Ås

Innledning

Havet er en stor, dynamisk masse der frø og avfall kan drive globalt med de store havstrømmene og havne i de innerste kriker og kroker av fjordarmer. Et godt eksempel på hvor effektivt havet fungerer som spredningsvektor, er funn av tropiske frø langs norskekysten – frø som stort sett har drevet tvers over Atlanterhavet (jfr. Alm 2004, Alm & Nelson 2004). På grunn av havets effektive frøspredning er det også mange strandplanter vidt utbredt (jfr. Hulten & Fries 1986a-c). I tillegg er sjøfugl effektive spredere av strandplanter.

På regional skala er det likevel store forskjeller på forekomst av strandplanter langs kysten av Sør-Norge. Noen arter er mer eller mindre sammenhengende utbredt på egnede lokaliteter, mens andre arter stort sett er knyttet til ytterkysten. Havbendel *Spergula maritima* og østersurt

Mertensia maritima er typiske ytterkystarter, mens for eksempel strandrug *Leymus arenarius* og strandkjempe *Plantago maritima* finnes i de innerste vikene – i tillegg til at disse to artene også dukker opp på andre saline miljøer, for eksempel på saltede veikanter langt fra havet.

I forbindelse med kartlegging av floraen i Ås kommune, har vi i detalj kunnet gå nærmere inn på strandplanter som finnes innerst i Bunnefjorden, i Ås. For de fleste vil det trolig være noe overraskende at denne jordbrukskommunen i Follo i det hele tatt er en maritim kommune. Men det er den altså med i alt en ca 5 km lang strandlinje fra Flespjeld innerst i Bunnefjorden og nord til Nebba, på grensa mot Troll dalen, som akkurat ligger i Oppegård kommune. I tillegg finnes det to små fuglegjødslede holmer i fjorden litt nord for Breivoll, nemlig Tuskjær og Flatskjær (Often & Ruden 2004).

Men det er likevel vanskelig å tenke seg en mer bortgjemt krok av Norges hav enn strandlinja i Ås kommune, innerst i Bunnefjorden. For det første må man inn fra det åpne Atlanterhavet og inn i Norskehavet. Deretter må man inn i Kattegat og etter hvert inn i den forholdsvis lange og trange Oslofjorden. Men ikke nok

med dette; man må innenfor den innsnevringen som Drøbaksundet er og videre innover i fjorden helt inn til Oslo. Men heller ikke dette er nok, man må videre rundt Nesoddlandet og inn i den oseaniske bakevja som Bunnefjorden er, og nesten helt inn i bunnen av denne. Rett skal være rett, den aller innerste bukta av Bunnefjorden ligger i Frogn kommune og heter betegnende nok Bånn.

Vi er absolutt ikke de første som har botanisert i Ås sitt maritime miljø. De eldste innsamlingene herfra som vi kjenner til, ble gjort av Nils Bryhn i 1874. Ellers har blant annet Hanna Resvoll-Holmsen, Per Størmer, Eilif Dahl, Johannes Lid og Bernt Lyngre, samt mange flere, samlet strandplanter i området. Vi har i denne oppsummeringen holdt oss til rene strand- og brakkvannsarter. Vi har utelatt en del arter som er typiske for strand, men som også finnes på andre lokaliteter som for eksempel klengemaure *Galium aparine*, bukkebeinurt *Ononis arvensis* og krus-høymol *Rumex crispus*. Navnsettingen følger Elven (2005).

Resultater og diskusjon

Tabell 1 viser strandplanter som er funnet innerst i Bunnefjorden i Ås kommune, totalt 34 taksa. Hele 11 arter eller ca. 33 % er ikke sett på mange år, og disse

kan trolig regnes som borte fra kommunen. I vedlegg 1 er alle detaljer om funnene listet opp. [Dette vedlegget ble for stort til å ha med i bladet, så det vil bli lagt ut på nbf-ostland.no. Red.] Alle arter som fra gammelt av er funnet på strandberg eller ulike typer sand, grus og steinstrand er også funnet i 2004–2005. Mange arter som er knyttet til brakkvann eller strandeng, er derimot kun funnet for 50 til 100 år siden. De fleste av disse artene fantes trolig i brakkvannsområdene ved Kiosken på Neset eller ved Flespjeld. På begge disse stedene er det meste av strandsonen ødelagt av fyllmasse, og det er nye bygninger her.

Det er alt i alt ganske mange strandplanter som i dag er svært sjeldne i indre del av Oslofjorden, men som fra gammelt av er funnet helt inn i denne innerste delen av Bunnefjorden. Mest spesielt i denne sammenheng er nok de gamle funnene av jordbærkløver *Trifolium fragiferum*, pølstarr *Carex mackenziei* og buestarr *Carex maritima* – alle tre strandplanter som knapt er funnet innefor Håøya de siste 50 år.

Men vi kan likevel trygt slå fast at selv en svært kort strandlinje gir et betydelig tillegg av arter for en kommune, i dette tilfellet et 30-talls rene strandplanter, for-

uten en rekke andre arter som trives i strandnære habitat, men som også forekommer på andre naturlig lysåpne områder. Vi kan også trygt slå fast at det er farlig å være brakkvannsart eller strandengart i Sør-Norge i dag (e. g. Often 2006). Strandlinja er

sterkt presset med bygging og utfylling av masse for veier, havner og ulike installasjoner. Dette må man ganske sikkert også for framtiden ha et årvåkent blick på for at ikke strandlinja i Oslofjorden skal bli enda mer nedbygd i framtiden.

Tabell 1. Strandplanter funnet innerst i Bunnefjorden, Ås kommune.

Takson	Sist sett	Økologi	Ant. lok.
<i>Allium schoenoprasum</i> ssp. <i>sch.pr.</i> Vanlig grasløk	2004	Strandberg	2
<i>Allium oleraceum</i> Vill-løk	2004	Strandberg	1
<i>Armeria maritima</i> Fjørekkoll	2004	Strandberg	4
<i>Aster tripolium</i> Strandstjerne	2004	Grusstrand	5
<i>Atriplex glabriuscula</i> Bruskmelde	2004	Grusstrand	2
<i>Atriplex littoralis</i> Strandmelde	2004	Grusstrand	1
<i>Atriplex prostrata</i> ssp. <i>prostrata</i> Tangmelde	2004	Grus, sand og berg	4
<i>Blysmus rufus</i> Rustsivaks	1926	Kortvokst strandeng	1
<i>Carex mackenziei</i> Pølstarr	1895	Kortvokst strandeng	1
<i>Carex maritima</i> Buestarr	1926	Kortvokst strandeng	1
<i>Carex paleacea</i> Havstarr	2004	Høyvokst strandeng	4
<i>Carex x vacillans</i> Saltstarr	2005	Høyvokst strandeng	1
<i>Eleocharis parvula</i> Dvergsivaks	1958	Leirete havstrand	1
<i>Eleocharis uniglumis</i> ssp. <i>uniglumis</i> Fjæresivaks	1926	Kortvokst strandeng	1
<i>Euphorbia palustris</i> Strandvortemelk	2004	Grusstrand	3
<i>Glaux maritima</i> Strandkryp	2004	Grusstrand	2
<i>Juncus gerardii</i> Saltsiv	2004	Strandeng	4
<i>Ligusticum scoticum</i> Strandkjeks	2004	Grusstrand, strandberg	8
<i>Plantago maritima</i> Strandkjempe	2004	Grusstrand, strandberg	5
<i>Polygonum aviculare</i> var. <i>neglectum</i> Stivtungras	2004	Grusstrand, strandberg	3
<i>Potamogeton filiformis</i> Trådtjønnaks	1874	Brakkvann	1
<i>Potamogeton pectinatus</i> Busttjønnaks	1874	Brakkvann	1
<i>Potamogeton pusillus</i> Granntjønnaks	1960	Brakkvann	1
<i>Puccinellia capillaris</i> Taresaltgras	2004	Grusstrand	1
<i>Ruppia maritima</i> Havfruegras	1960	Brakkvann	1
<i>Sagina nodosa</i> Knopparve	2004	Strandberg	2
<i>Schoenoplectus maritimus</i> Havsvivaks	2004	Strandeng	5
<i>Schoenoplectus tabernaemontani</i> Pollsvivaks	2004	Høyvokst strandeng	ca 5
<i>Silene maritima</i> Strandsmelle	2004	Grusstrand	4
<i>Spergularia salina</i> Saltbendel	2004	Leirstrand	2
<i>Trifolium fragiferum</i> Jordbærkløver	1958	Strandeng	1
<i>Triglochin maritimum</i> Strandsauløk	2004	Grusstrand, strandberg	10
<i>Zannichellia palustris</i> var. <i>pedicellata</i> Vassskrans	1960	Brakkvann	1
<i>Zostera marina</i> Ålegras	2004	Bukt, som driv	1

Litteratur

- Alm, T. 2004. Exotic drift seeds in Norway: vernacular names, beliefs, and uses. *Journal of Ethnobiology* 23 (2): 227-261
- Alm, T. & Nelsen, E.C. 2004. Exotic drift-seeds in Norway. *Det Kongelige Norske Videnskabers Selskab. Skrifter 2004 (1)*: 1-24.
- Elven, R. (red.). 2005. Johannes Lid og Dagny Tande Lid. Norsk Flora. 7. utgåve. Det Norske Samlaget, Oslo, 1230 s.
- Hultén, E. & Fries, M. 1986a. *Atlas of north european vascular Plants north of the Tropic of cancer. I. Introduction. Taxonomic Index to Maps 1-996. Maps 1-996*. Koeltz Scientific Books, s. 1-498.
- Hultén, E. & Fries, M. 1986b. *Atlas of north european vascular Plants north of the Tropic of cancer. II. Taxonomic Index to Maps 997-1936. Maps 997-1936*. Koeltz Scientific Books, s. 499-968.
- Hultén, E. & Fries, M. 1986c. *Atlas of north european vascular Plants north of the Tropic of cancer. III. Commentary to the Maps. Total Index*. Koeltz Scientific Books, s. 969-1172.
- Often, A. & Ruden, Ø. 2005. Planter på Hvalskjær ytterst i Leangbukta, Asker kommune. *Firbladet* 18 (4): 11-13.
- Often, A. 2006. Skruenhavgras *Ruppia cirrhosa* i Oslo og Akershus. *Firbladet* 19 (2): 8-10.

• Solblom i Østmarka

Det er heller sjelden en oppsøker marka på varme sommerdager i juli, men etter tips fra en turgåer, ble vi gjort oppmerksom på en fin bestand av solblom (*Arnica montana*) i Østmarka i nærheten av Sandbakken. 15. juli tok vi turen dit, og ganske riktig – midtveis i skiløypa som går mellom Sandbakken og turveien nordover til Torsmoan, der lyste blomstene mot oss. Det var 10 blomstrende eksemplarer – noen riktignok nesten av blomstret. Det var også mange bladrosetter i

området. Det er sjelden vi ser solblom i Østmarka, så dette var en veldig hyggelig opplevelse!

RANDI WERNER

• Exit Oslos ferskenbusk

ANDERS OFTEN & TORE BERG

Småplanter av eksotiske frukter og grønnsaker dukker av og til opp i byer langs kysten av Sør-Norge. Som regel forsvinner de den første vinteren. Denne notisen forteller om et lite unntak – ferskenbusken *Prunus persica* som til oktober 2005 vokste inntil husveggen i Grønlandsleiret 59, Oslo sentrum.

Busken ble oppdaget i 2002 (av TB), og var da trolig to år gammel, så vi tror den spirte sommeren 2000. Den overlevde altså fire vintre i Grønlandsleiret, og ville trolig ha vokst en god del år til, uten overgrepet som skjedde høsten 2005. Ved dette – det vil si opprøskingen – var busken ca. 0,5 m høy og ca. 0,5 m bred og sterkt forgreinet, med 5 kraftige hovedgreiner og 15 sidegreiner. Den vokste helt inntil en hvitkalket husvegg i bakkanten av en ca. 20 cm forhøyet rabatt mellom fortau og en bakenforliggende parkeringsplass. Voksestedet var på motsatt side for Politihuset og inntil sørøstveggen av huset, 15 m sør for inngangen til Grønlandshagen restaurant. Vi tror busken ble røsket opp i forbindelse med at murpussen på

hjørnet av huset var blitt flikket på, ganske sikkert en gang i løpet av ettersommeren 2005. I umiddelbar nærhet vokste burot, høy-mol, løvetann, trådapp, ullborre og ugrasgroblad. Vi gjorde ikke noe forsøk på å plante ferskenbusken igjen – den var død så det holdt, men etter hvert vil en del av den havne på Botanisk museum – rett opp i gata, så den er sikret evig liv i nabolaget.

Fersken oppsto trolig i Kina, men har vært dyrket så lenge at det egentlige opphavet er ukjent (Moore & White 2003). Den har rosa blomster og ganske lange, pilelignende, glatte og mørkegrønne blad. Den er funnet forvillet i Moss, Nesodden og Oslo (Elven 2005). Herdigheten er ofte oppgitt til H2–H3 for de mest herdige sortene, hvilket vil si at den så vidt kan dyrkes på gode steder langs Oslofjorden. Varieteten 'Nectarina' har glatt skinn og selges i dag vel så mye som den gode gamle ferskenen med fløyelsmykt skinn. Men hvilken av disse to varietetene som vokste i Grønlandsleiret, får vi aldri sikkert vite.

Litteratur

- Elven, R. (red.). 2005. *Johannes Lid og Dagny Tande Lid. Norsk Flora. 7. utgåve*. Det Norske Samlaget, Oslo, 1230 s.
- Moore, D. & White, J. 2003. *The illustrated encyclopaedia of trees*. Norsk utgave 2005 ved Torgeir Ulshagen & Tanaquil Enzenberger. N.W. Damm & Søn, 831 s.

Tore Berg ved den opprøskede og døde ferskenbusken i Grønlandsleiret 59.
Foto Anders Often 11.11.2005.

**• Dvergtistelen på Ulvøya –
i bedre form enn på lenge**

Når det gjelder floravokting i ØLA-området, er Randi Werner en trofast bidragsyter til Firbladet, og det er naturligvis gledelig at den nå så berømte dvergtistelen på Ulvøya fremdeles holder stand. Hun skriver: «Med stadig mange og varme sommerdager i år, var det spennende og ta turen til Ulvøya for se hvordan det stod til med dvergtistelen. Jeg ble gledelig overrasket: i det store feltet som teller vel 35 rosetter, var det fin blomstring!

I alle de årene jeg har besøkt plantene, har det aldri vært mer enn noen få individer som blomstret. 3. august var nok litt i seneste laget, for 4–5 individer var allerede avblomstret, men det var ennå 6–7 i blomst og også et par rosetter i knopp. Det minste feltet teller vel en 15–16 rosetter, og også her var det flere individer som var avblomstret og bare 2–3 som fremdeles blomstret.

Jeg har kontakt med eieren, og jeg spurte ham om han hadde vannet, siden det var så bra i år. Men det var ikke tilfellet. Heldigvis lever dvergtistelen videre, selv om områdene nå er forholdsvis små.

B

Retur: NBF – ØLA, Botanisk museum, NHM, Postboks 1172 Blindern, 0318 Oslo

Styret i Østlandsavdelingen:

Bjørn H. Smevold

leder

spiny1000@yahoo.co.uk
951 94 245

Anders Often

nestleder

anders.often@nina.no
64 94 04 32 / 73 80 51 02

Jonny Løe

sekretær

jonnyloe@online.no
917 59 090

Per Madsen

naturvernansvarlig

per.madsen@broadpark.no
932 11 946

Siw Gjøsund

siw.gjosund@spydeberg.kommune.no
402 33 116

Jan Wesenberg

jan.wesenberg@nhm.uio.no
908 88 683

Ane Vollsnes

ane.vollsnes@umb.no
913 26 836

Nina Bråten

(kontaktopplysninger
mangler foreløpig)

Dag Viggo Nilsen

dagvn@broadpark.no
932 43 910

ØLAs hjemmeside:

www.nbf-ostland.no

Stoff til Firbladet kan sendes til:

firbladet@floranor.net